

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ "หลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐาน
ช่วงประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องเขือ
จังหวัดเชียงราย"

โดย นายสมบัติ จักรสมศักดิ์และคณะ

เมษายน 2545

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ "หลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐาน
ช่วงประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องน้ำ
จังหวัดเชียงราย"

โดย นายสมบัติ จักรสมศักดิ์และคณะ

เมษายน 2545

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ "หลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐาน
ช่วงประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องน้อ
จังหวัดเชียงราย"

คณะผู้วิจัย สังกัด

1. นายสมบัติ	จักรสมศักดิ์	โรงเรียนบ้านร่องน้อ
2. นายสุกิจ	ศิริธรรม	โรงเรียนบ้านร่องน้อ
3. นางสาวสุวารี	กูรีโรจน์	โรงเรียนบ้านร่องน้อ
4. นางสาวทัศนีย์	คำดีะ	โรงเรียนบ้านห้วยเจริญ
5. นางสกุลรัตน์	โรจนรัตน์	โรงเรียนบ้านห้วยเจริญ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

ชุดโครงการวิจัยหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนบ้านร่องน้อ

บทคัดย่อ

การวิจัยหลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐาน ช่วงประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องบัว จังหวัดเชียงราย มีความมุ่งหมายเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงความรู้ ความต้องการ ของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ประชากรได้แก่ ครู นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนบ้านร่องบัว ปราชญ์ชาวบ้านที่ทรงคุณความรู้ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของล้านนาในจังหวัดเชียงราย ผู้นำชุมชน องค์การชุมชน ผู้ปกครองนักเรียนในบ้านร่องบัว ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัด เชียงราย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการจัดเวทีชาวบ้าน ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยที่ได้แยกออกเป็น 2 ส่วน คือ การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง และได้นำหลักสูตรท้องถิ่นไปดำเนินการจัดการเรียน การสอนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้คณะวิจัยพบว่า

1. ด้านการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้นชุมชนได้กำหนดความต้องการที่อยากให้สถาน ศึกษาได้จัดการเรียนรู้แก่นักเรียน 57 เรื่อง ซึ่งคณะวิจัยได้จัดการเรียนรู้ตามลำดับความสำคัญ เนื้อหาที่สามารถจัดให้เข้ากลุ่มเดียวกันได้มี 6 ประเด็น คือ

- 1.1 ชุมชนของเรา
- 1.2 การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 1.3 มรดกพื้นบ้าน
- 1.4 อาชีพที่สุจริตในชุมชน
- 1.5 สาธารณสุขชุมชน
- 1.6 ระบบนิเวศน์ในชุมชน

แต่เนื่องจากขาดปราชญ์ชาวบ้านที่จะมาช่วยสอนให้ครบทุกเรื่อง จึงได้ดำเนินการ จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพียง 2 ประเด็น คือ ชุมชนของเรา และมรดกพื้นบ้าน การจัดการเรียนการสอนได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 เรียนชุดมรดกพื้นบ้าน

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 เรียนชุดชุมชนของเรา

โดยได้กำหนดเนื้อหา ดังนี้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สอนเรื่องการทะนุถนอมพื้นบ้าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สอนเรื่องของกินบ้านเฮา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สอนเรื่องคนตรีพื้นบ้าน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สอนเรื่องคำบลุ่ของฉิ่น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สอนเรื่องอำเภอเมืองเชียงราย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สอนเรื่องจังหวัดเชียงราย

2. ด้านการทดลองนำหลักสูตรไปดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน พบว่า ในส่วนของการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่มีปัญหา แต่ในส่วนที่ดำเนินการนอกโรงเรียนได้พบปัญหา ดังนี้คือ

2.1 เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่สามารถกำหนดได้ ต้องยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์

2.2 สถานที่ไม่สะดวกต่อการเดินทางเพราะอาจเกิดอันตรายได้

2.3 ประชาชนชาวบ้านไม่มีเวลาว่าง เพราะต้องประกอบอาชีพ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้หลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกชั้นตอนก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้สอน และได้รูปแบบ วิธีการ แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างครูและประชาชนชาวบ้าน บทเรียนรู้ที่ให้แต่ละชั้นนำไปจัดการเรียนการสอนดำเนินไปตามหลักสูตรที่จัดทำขึ้นทุกชั้นตอน และพบปัญหาในด้านตัวครูที่ไม่ยอมปรับเปลี่ยนแนวคิดเท่าที่ควร ยังนำการสอนแบบเดิมมาใช้กับนักเรียน ประชาชนชาวบ้านยังมีความรู้สึกที่ไม่อยากก้าวทำงานครู ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น ยังยึดติดกับแนวคิดแบบเดิม ๆ ที่ข้าราชการต้องอยู่เหนือชาวบ้าน วิธีการถ่ายทอดความรู้จะเป็นแบบง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

การให้โอกาสชุมชนเข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกชั้นตอน คือตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหา วิธีการเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ เพราะชุมชนมีศักยภาพ มีความพร้อมที่จะเข้ามาจัดการศึกษาร่วมกับคณะครู และนักเรียนในแต่ละท้องถิ่น เพียงแค่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญและเปิดโอกาสให้เข้าร่วมดำเนินการ

คำนำ

การจัดการศึกษาที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมสร้างกิจกรรม ไปจนถึงการสร้างหลักสูตรของตนเองได้ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ การกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดระบบการบริหารสาธารณะด้านการจัดการศึกษา การบำรุงศึกษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างชัดเจนมากขึ้น ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกรักหวงแหนและภาคภูมิใจในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเองในอนาคตได้

ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นจึงมีบทบาทที่สำคัญต่อชุมชนและผู้เรียน ที่คณะวิจัยได้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาพื้นฐานช่วงประถมศึกษาโรงเรียนบ้านร่องเปือย จังหวัดเชียงราย ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สนองกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2540 ที่ให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่ช่วยแนะนำตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมถึงความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบล องค์กรเอกชน หน่วยงานของรัฐ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน คณะครูและนักเรียนโรงเรียนบ้านร่องเปือย ที่ทำให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ คณะวิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

คณะวิจัย

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	3
	ประโยชน์ของการวิจัย	3
	ขอบเขตของการวิจัย	3
	กรอบแนวคิดของการวิจัย	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	5
2	วิธีดำเนินการวิจัย	10
	การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล	12
3	ผลการดำเนินงานการวิจัย	13
	สภาพทั่วไปของตำบลห้วยสัก	13
	สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านร่องเบี้ย	17
	ผลการดำเนินงาน	18
	สรุปผลของการดำเนินงาน	24
4	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	28
	สรุปผลการวิจัย	29
	อภิปรายผล	30
	ข้อเสนอแนะ	30
	บรรณานุกรม	32
	ภาคผนวก	33
	ภาพกิจกรรมการดำเนินงาน	34

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ย่นโลกให้เล็กลงทั้งในเรื่องของเวลาและระยะทาง ทำให้โลกทั้งโลกถูกเชื่อมโยงด้วย เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยทั่วโลก ระบบการสื่อสารแบบต่าง ๆ ทั้งแบบใช้สายและไร้สาย เช่น โทรศัพท์ คลื่นวิทยุ โทรศัพท์คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และเส้นทางคมนาคมยังได้เชื่อมโลกให้เป็นผืนเดียวกัน การเดินทางและการติดต่อระหว่างมนุษย์ชาติเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว ทำให้สังคมโลกถูกหลอมเป็นหนึ่งเดียวไร้พรมแดน กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง การศึกษา สิ่งแวดล้อม ถูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เปรียบประหนึ่งหมู่บ้านโลก ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจและระบบการเงินแบบเสรี สามารถแสวงหากำไรได้จกานวนมหาศาลในเวลาไม่กี่นาที การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต และการลงทุนข้ามชาติไปทั่วโลก เกิดการแข่งขันและกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรง กลุ่มประเทศที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจสูงได้แผ่อำนาจทางเศรษฐกิจและการค้า เหนือเปรียบและครอบงำประเทศที่ด้อยอำนาจการต่อรอง ประเทศไทยนี้ไม่พ้นจากกระแสดังกล่าว จากประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูงกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก กลายเป็นประเทศที่มีหนี้สินมากที่สุดประเทศหนึ่งชั่วข้ามคืน ความหายนะไม่ได้เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ปัญหาต่าง ๆ ได้เกิดตามมาอย่างมากมายในชุมชน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเสื่อมโทรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรมรวมไปถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว และสุดท้าย คือ ความล้มเหลวของชุมชน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการค้นหาแนวทางที่จะส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของคนในทิศทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการพัฒนาที่เน้นเอาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อนำไปสู่สภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนที่เข้มแข็ง สังคมที่มีสมรรถภาพ เสรีภาพ มีความปลอดภัย มีการพัฒนาที่สมดุลบนพื้นฐานความเป็นไทย ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

การพัฒนาคนเพื่อเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งปวง กระบวนการศึกษาจึงนับได้ว่ามีความสำคัญยิ่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 ได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาของชาติ คือ การจัดการศึกษาดังต่อไปนี้เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมและ

วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การศึกษาทั้งระบบจะต้อง
ตั้งอยู่บนหลักการดำรงชีวิต คือ เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับทุกคน เปิดโอกาสให้ทุกคนได้
เรียนอย่างเสมอภาคกัน ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
12 ปี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน และการจัดการศึกษาใน 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การ
ศึกษานอกระบบ และการศึกษาค้นคว้าอิสระ การกระจายอำนาจการอำนาจการบริหารจัดการสู่เขต
พื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ตลอดจนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและ
กระบวนการเรียนการสอนให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ปฏิรูปการศึกษา. 2542 : 5) และการเปลี่ยนแปลง
เพื่อเข้าสู่สังคมโลกของคนไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กไทยทุกคนจะต้องได้รู้จักรากเหง้าแหล่ง
ของตนเอง ประกอบกับภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการสั่งสมมานาน การที่จะดำรงไว้ซึ่งเชื้อชาติ เผ่า
พันธุ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และจิตวิญญาณทางสังคม อันเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อที่จะ
เปิดรับวิทยาการ และเชื่อมโยงองค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย กับความรู้สากลได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการบริหารจัดการ
และดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการสำคัญ ในการจัดการศึกษาค้นคว้า
บัญญัติการศึกษา คือ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการเรียนรู้อาศัยผู้เรียนเป็นสำคัญ จัด
กิจกรรมและสาระให้สอดคล้องกับความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความ
แตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และ
ประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
ฝึกให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียน
การสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน จัดบรรยากาศสภาพ
แวดล้อม สื่อการสอน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้
รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทั้งผู้เรียน และผู้สอน จัดการเรียนรู้ให้เกิด
ขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน
ทุกฝ่าย ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชน องค์การปกครอง ท้องถิ่น
เอกชน องค์การเอกชน องค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น ส่งเสริม
ความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบ
รม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อ
พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างชุมชน

อำเภอเมืองเชียงรายเป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอของจังหวัด เชียงราย โรงเรียนบ้านร่องเมือเป็นสถานศึกษาที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งอยู่หมู่ที่ 12 ตำบลห้วยตึก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่บริการ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 12 และ หมู่ที่ 19 เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 3 ขวบ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 287 คน เป็นชายร้อยละ 61.45 มีครูทั้งหมด 11 คน ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา และสวนผลไม้ ผลไม้ที่ปลูกมากที่สุด คือ ลำไย และมะขาม มีป่าชุมชน 3 แห่ง เนื้อที่ 450 ไร่ จากสภาพท้องถิ่นจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงประถมศึกษาชั้น

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยเชื่อมโยงกับชุมชนและตอบสนองกับความต้องการของท้องถิ่น อย่างแท้จริง และจะได้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาค้นคว้าการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นแก่สถาน ศึกษาอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงองค์ความรู้และความต้องการของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้หลักสูตรท้องถิ่นในด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมระดับการศึกษาพื้นฐาน ช่วงประถมศึกษาปีที่ 1 - 6
2. ได้กระบวนการจัดการศึกษาที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง
3. ได้วิธีการจัดการศึกษาดมอรรยาศัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมผ่านปราชญ์ชาวบ้าน เช่น ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ รูปแบบวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ประวัติศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม วัตถุโบราณของล้านนา แพทย์แผนโบราณ ประเพณี พื้นบ้านของบ้านร่องเมือ ตำบลห้วยตึก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ขอบเขตด้านพื้นที่

บ้านร่องเบือ ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

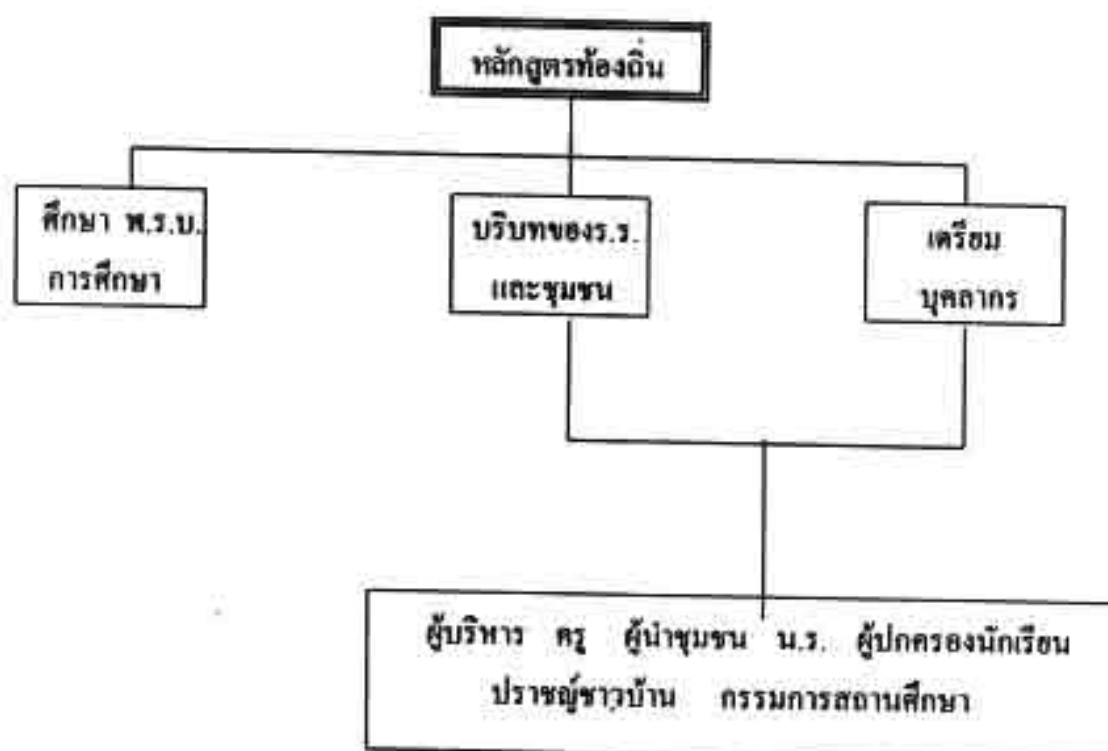
ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

1. ครู นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านร่องเบือ
2. ปราชญ์ชาวบ้าน ที่ทรงคุณความรู้ในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของด้านนาใน
จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษา

โรงเรียนบ้านร่องเบือ อ.เมือง จ.เชียงราย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา
 สถานศึกษาหมายถึง โรงเรียนบ้านร่องเบือ ตำบลห้วยสัก จังหวัดเชียงราย
 คณะครูหมายถึง ครูโรงเรียนบ้านร่องเบือที่สอนระดับประถมศึกษา
 ผู้บริหารหมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านร่องเบือ ตำบลห้วยสัก จังหวัดเชียงราย
 นักเรียนหมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาของ โรงเรียนบ้าน
 ร่องเบือ ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วง
 ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องเบือ จังหวัดเชียงราย คณะวิจัยได้ศึกษา ทบทวนเอกสารด้าน
 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นจำนวน 6 เรื่อง คือ ปรัชญาชาวบ้าน
 ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี องค์กรชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนั้นยังได้
 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น คือ รัฐธรรมนูญแห่งราช
 อาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
 คณะวิจัยได้วิเคราะห์ปรับแนวคิด เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพบประเด็น
 ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น คือ

มาตรา 22 การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้
 และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษา ต้องส่งเสริมให้
 ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ
 การศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการ
 ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่
 ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ
 สังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
 ประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจ ประสิทธิภาพ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมตามชุดอื่น

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และ การประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องจัดส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานประวัติศาสตร์ และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษา และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไป ในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษา ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่ง มาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 23 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

คณะวิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางสร้างกรอบความคิดในการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่นระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถจัดได้ ดังนี้

1. ด้านความต้องการ และปัญหาของท้องถิ่น
2. ด้านสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ และทางสังคมของท้องถิ่น
3. ด้านประวัติศาสตร์
4. ด้านวัฒนธรรม
5. ด้านปราชญ์ท้องถิ่น

แต่อย่างไรก็ตามหลักสูตรท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของพระบรมราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้นต้องการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดขอบข่าย หลักการ เป้าหมาย แนวทางการจัดการ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียน

การสอน การวัดผลและประเมินผลด้วย เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นอันจะส่งผลให้ชุมชนนั้นเป็นชุมชนที่เข้มแข็งสมกับเจตนารมณ์ที่ได้วางไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ทางสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีการทดลองการพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาขึ้นในปีงบประมาณ 2536 โดยดำเนินการที่ศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนห้วยหิน ตำบลลาดกระโทง อำเภอสวนชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งปัญหาชนชาวนบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ช่างเย็บผ้า

คณะกรรมการดำเนินงานอันประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน ปัญญาชนชาวนบ้าน กรรมการศึกษา ศึกษาพิเศษ ระดับจังหวัดและอำเภอ นักวิชาการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ร่วมดำเนินการสำรวจและจัดทำข้อมูลพื้นฐานของชุมชนบ้านห้วยหิน ประชุมพิจารณากำหนดจุดประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสาระสรุปเสนอโดยย่อดังต่อไปนี้ (พิสิฐ นาครำไพ. ม.ป.ป. : 31)

หลักสูตรบูรณาการ

เรื่อง “การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต” ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

ก. ความสัมพันธ์กับเนื้อหาและกลุ่มประสบการณ์

1. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

1.1 หน่วยที่ 2 ชีวิตในบ้าน

1.2 หน่วยที่ 3 สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา

หน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

1.3 หน่วยที่ 5 การทำมาหากิน

1.4 หน่วยที่ 8 ข่าวดูการณ์ และวันสำคัญ

2. กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ

2.1 งานเกษตร

2.2 งานเลือก

- งานที่ผู้ปกครองหรือท้องถิ่นทำอยู่
- งานที่นำไปสู่การมีรายได้ตอบแทน
- งานที่สนใจและส่งเสริมเป็นการเฉพาะ

ข. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่พัฒนานี้

เพื่อนักเรียนได้เรียนรู้รวมประสบการณ์จากการปฏิบัติการทำวาทะเชิงประจักษ์ โดยสามารถยึดถือเป็นอาชีพที่นำความสุข ความเจริญมาสู่ชีวิตและครอบครัวอย่างดี เป็นผู้มีความรู้ เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผู้รู้จักพัฒนาตนเองและเป็นผู้ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง อันจะส่งผลไปถึงคุณภาพชีวิตของผู้เรียน เป็นชีวิตที่มีคุณภาพประโชชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง

จากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของภูมิปัญญาชาวบ้านทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงทางด้านการเกษตรทำนุบำรุง อนุรักษ์ที่ทดลองเป็นการบูรณาการมาจากหลักสูตรแกนกลางที่กรมวิชาการกำหนดให้ ไม่ซ้ำหลักสูตรที่ตรงกับแนวคิด ความต้องการในการแก้ปัญหา และพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง คณะวิจัยจึงได้ทดลองดำเนินการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น โดยให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร กำหนดโครงสร้าง คุณลักษณะที่พึงประสงค์รวมทั้งการวัดผลประเมินผลด้วย และได้ทดลองสอนหลักสูตรท้องถิ่นที่บุคคลในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดอย่างแท้จริง

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการเชื่อมโยงความรู้และความต้องการของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โครงการวิจัยหลักสูตรท้องถิ่นระดับขั้นพื้นฐานช่วงประถมศึกษาโรงเรียนบ้านร่องบัว ตำบลห้วยลึก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ดังนั้น คณะวิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. การทบทวนเอกสาร หลักฐานข้อมูลต่าง ๆ เช่น การทบทวนเอกสาร ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนได้ยึดตามแนวการจัดการศึกษาคณะพระราชนิพนธ์การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ตามหมวด 4 มาตรา 22 คือ

1.1 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

1.2 กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

2. การสำรวจความต้องการของครู นักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียน โดยให้แต่ละฝ่ายประชุมแยกตามกลุ่ม แล้วคัดแยกข้อมูลออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อต้องการทราบข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วให้คณะวิจัย จัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และทุกฝ่าย แล้วนำไปเชื่อมโยงความรู้กับหลักสูตร เพื่อให้คณะครูที่จะทำการสอน เขียนแผนการสอน ผลิตสื่อ และประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน

4. การเตรียมความพร้อมของคณะครูและชุมชนโดยการจัดประชุมรวม จำนวน 3 ครั้งต่อเนื่อง เพื่อความเข้าใจในการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

4.1 ประชุมร่วมกับคณะครู เพื่อสร้างความตระหนัก และความเข้าใจในความสำคัญของการสร้างและทดลองสอนหลักสูตรท้องถิ่นให้คณะครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผนงานในการ จัดการการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การร่วมมือกับปราชญ์

ชาวบ้านในการจัดการเรียนการสอน ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนก็จะร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน หาทางปรับปรุงแก้ไข และวางแผนในการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

4.2 ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างความตระหนักความเข้าใจในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธิดำเนินการ และเข้ามามีส่วนในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน

4.3 ประชุมผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเรื่องของตัวเอง ได้ร่วมกันกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

5. กำหนดความต้องการ และกระบวนการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างชุมชนและคณะผู้วิจัย โดยจัดรูปแบบเวทีชาวบ้าน โดยเน้นให้ผู้มีส่วนร่วมทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระจำนวน 5 ครั้ง คือ

ครั้งที่ 1 จัดการประชุม เพื่อสร้างความตระหนักในการจัดหลักสูตรท้องถิ่นของคณะครู

ครั้งที่ 2 จัดการประชุมตัวแทนนักเรียนทุกชั้นจำนวน 30 คน เพื่อเสนอความต้องการที่จะเรียนรู้อย่างหลากหลาย

ครั้งที่ 3 จัดประชุมตัวแทนของผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ความต้องการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและหาแนวทางให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

ครั้งที่ 4 จัดประชุมตัวแทนผู้ปกครอง เพื่อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

ครั้งที่ 5 จัดเวทีชาวบ้านโดยมีตัวแทนจาก 4 กลุ่ม คือ คณะครู นักเรียน ตัวแทนชุมชน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนเพื่อร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นที่ตรงกับความต้องการของชุมชนในห้องถิ่น

6. ร่วมกันสร้างหลักสูตรท้องถิ่นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงประถมศึกษาด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. คณะผู้จัดทำร่างหลักสูตร โดยยึดแนวทางความต้องการของชุมชน กำหนดปรัชญาเนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอน โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ กำหนดเนื้อหาออกเป็นจำนวน 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 เรื่องชุมชนของเราประกอบด้วย สถาบันครอบครัว โรงเรียนของฉันทน์ ชุมชนนำอยู่ ตำบลของฉันทน์ อำเภอเมืองเขื่องราช และจังหวัดเขื่องราช

ชุดที่ 2 เรื่องมรดกพื้นบ้านประกอบด้วย การละเล่นพื้นบ้าน ของกินบ้านเฮา คนครี
พื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน พิธีกรรมพื้นบ้าน และภาษาด้านนา

8. จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของหลักสูตร

9. จัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการผู้สอน เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องสาระของหลักสูตร
กระบวนการวางแผนการสอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล และกำหนดขั้น
ตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ

1) กระบวนการวางแผนการ คณะครู ปราชญ์ชาวบ้าน และนักเรียน
ร่วมกันในการวัดและประเมินผล

2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา

3) การวัดและประเมินผลต้องเป็นไปตามสภาพที่แท้จริง คือ ครู นักเรียน
และปราชญ์ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

10. การนำหลักสูตรไปใช้ โดยทดลองสอนในชั้น ป.1 - ป.6 โดยจัดสอนแทรกใน
ชั่วโมงว่าง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานของคณะครู และการเรียนการสอนตามปกติ
ดังนี้ คือ

ชั้น ป.1	เรื่อง การละเล่นพื้นบ้าน
ชั้น ป.2	เรื่อง ของกินบ้านเฮา
ชั้น ป.3	เรื่อง คนครีพื้นบ้าน
ชั้น ป.4	เรื่อง ตำบลของฉัน
ชั้น ป.5	เรื่อง อำเภอเมืองเชียงราย
ชั้น ป.6	เรื่อง จังหวัดเชียงราย

การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

บทที่ 3

ผลการดำเนินงานการวิจัย

ผลจากการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะวิจัยตามโครงการวิจัยหลักสูตรท้องถิ่นระดับ
ขั้นพื้นฐานช่วงประถมศึกษาโรงเรียนบ้านร่องเมือ ทำให้ได้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมกายภาพ สังคม
ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งแนวคิด ความต้องการของท้องถิ่น จึงได้นำข้อมูลนั้นมาสร้าง
หลักสูตรท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม แล้วได้นำมาทดลองสอน โดยในช่วงชั้นประถม
ศึกษาปีที่ 1-3 ทดลองสอนชุดมรดกพื้นบ้าน ช่วงประถมศึกษาปีที่ 4-6 ทดลองสอนชุดด้านสิ่งแวดล้อม
ผลการดำเนินงานการวิจัยมีดังนี้

สภาพทั่วไปของตำบลห้วยสัก

1. ที่ตั้ง

ตำบลห้วยสักเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองเชียงราย มีระยะ
ทางห่างจากอำเภอ 15 กิโลเมตร

เดิมชื่อตำบลโป่งอิง มีกำนัน จำนวน 3 คน

1. พระยาชมพู
2. กำนันอินคำ สุวรรณประภา
3. กำนันสุพรรณ วงศ์ชัย

ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อจากตำบลโป่งอิง เป็นตำบลห้วยสัก และได้แยกตำบลอีก 2 ตำบล
คือ ตำบลผางาม และตำบลคอยกาน มีกำนันปกครองดังนี้

1. กำนันสุภา กาชาไชย	2541 - 2480
2. กำนันมา สุวรรณประภา	2480 - 2500
3. กำนันเอี้ยง กาชาไชย	2500 - 2524
4. กำนันกอบแก้ว ทองจิ๋ว	2524 - 2541
5. กำนันประเสริฐ กาชาไชย	2541 - ปัจจุบัน

2. เนื้อที่

ตำบลห้วยสัก มีเนื้อที่ประมาณ 167.9 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 67,998 ไร่

3. ภูมิประเทศ

ตำบลห้วยสัก มีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และบางส่วนเป็นที่ราบ
บนเนินเขามีอาณาติดต่อกันดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ค.ท่าสาบ และค.เวียงชัย อ.เวียงชัย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ค.คอตถาน อ.เมืองเชียงวาช พ.ป่าชัย ข.พาน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ค.เวียงชัย และค.คอนศิลา อ.เวียงชัย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ค.ป่าอ้อคอนชัย และค.ท่าสาบ อ.เมืองเชียงวาช

4. จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลหัวอ้งก มีจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 23 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านโป่งอ้ง
- หมู่ที่ 2 บ้านโป่งอ้ง
- หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งป่ายาง
- หมู่ที่ 4 บ้านปากอ้อ
- หมู่ที่ 5 บ้านหัวอ้งก
- หมู่ที่ 6 บ้านป่าแห่
- หมู่ที่ 7 บ้านร่องปลาขาว
- หมู่ที่ 8 บ้านร่องเตียว
- หมู่ที่ 9 บ้านร่องบ่อโน
- หมู่ที่ 10 บ้านป่าหม้อ
- หมู่ที่ 11 บ้านหัวดง
- หมู่ที่ 12 บ้านร่องบ่อนอก
- หมู่ที่ 13 บ้านสันป่าเทือง
- หมู่ที่ 14 บ้านสันด้นเปา
- หมู่ที่ 15 บ้านสันสดี
- หมู่ที่ 16 บ้านโป่งขาม
- หมู่ที่ 17 บ้านสันโค้งใหม่
- หมู่ที่ 18 บ้านร่องเตียว
- หมู่ที่ 19 บ้านร่องบ่อ
- หมู่ที่ 20 บ้านใหม่่นาวา
- หมู่ที่ 21 บ้านคอนชุม
- หมู่ที่ 22 บ้านร่องปลาขาว
- หมู่ที่ 23 บ้านปากอ้อ

5. ประชากร

5.1 ตำบลห้วยสักมีประชากรทั้งสิ้น 21,300 คน แยกเป็นชาย 11,300 คน หญิง 10,000 คน

5.2 ตำบลห้วยสักมีจำนวนครัวเรือน 4,702 ครัวเรือน

5.3 ตำบลห้วยสักมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 121 คน/ตารางกิโลเมตร

สภาพเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

- ทำนา
- ทำไร่
- ทำสวน
- เกษตร
- ค้าขาย
- รับจ้างทั่วไป
- ทำธุรกิจส่วนตัว

2. หน่วยธุรกิจในเขตตำบลห้วยสัก

- ปิมน้ำมัน 6 แห่ง
- โรงสี 48 แห่ง
- ปิมน้ำ 6 แห่ง
- ร้านอาหาร 14 แห่ง
- ตู้ซ่อมรถ 25 แห่ง
- ตลาดสดเอกชน 12 แห่ง

สภาพสังคม

1. การศึกษา

- โรงเรียนประถม 9 แห่ง
- โรงเรียนมัธยม 1 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 10 แห่ง

2. สถาบันและองค์กรศาสนา

- วัด 14 แห่ง
- โบสถ์ 1 แห่ง

3. การสาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง
- สถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน 2 แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน 10 แห่ง
- ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 2 แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราคน้ำร้อยละ 98.20

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ตู้ยามประจำตำบล 1 แห่ง
- กลุ่มอาสาสมัครความปลอดภัยหมู่บ้าน 1 แห่ง

การบริการพื้นฐาน

1. การคมนาคม

- มีถนนลาดยางสายเชียงราช - เทิง ผ่าน
- มีถนนลาดยางสายห้วยสัก - หดิงญูชร เชื่อมต่อด้านถนนศรียา
- มีถนนลาดยางสายทุ่งป่ายาง - ปงหลวง เชื่อมต่อกับด้านหลวงเชียงชัย
- ภายในหมู่บ้านมีถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ ถนนลูกรัง ถนนหินคลุกปะปนไปทั้งตำบล
- มีรถโดยสารประจำทางผ่านทุก 15 นาที 3 บริษัท
- มีรถสองแถวรับจ้างวิ่งผ่านตลอดวัน

2. การโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเอกชน 1 แห่ง

3. การไฟฟ้า

- จำนวนหมู่บ้านไฟฟ้าที่เข้าถึงมีจำนวน 17 สาย
- จำนวนประชากรมีไฟฟ้าใช้ 4,571 แห่ง

4. แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ ลำห้วย 17 สาย
- บึง หนองน้ำอื่นๆ 14 แห่ง

5. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- ฝาย 16 แห่ง
- บ่อน้ำตื้น 4,613 แห่ง
- บ่อโยก 32 แห่ง

- อ่างเก็บน้ำพระราชดำริ 1 แห่ง
- ประปาหมู่บ้าน 11 แห่ง

ข้อมูลอื่น ๆ

1. ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

- มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ "คอกยู่" เนื้อที่ประมาณ 26 ตารางกิโลเมตร
- มีพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ "คอกหาด" เนื้อที่ประมาณ 200 ตาราง กิโลเมตร

2. มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น
- กลุ่มพัฒนาสตรีระดับตำบล 1 กลุ่ม
- กลุ่มพัฒนาสตรีประจำหมู่บ้าน 23 กลุ่ม
- กลุ่มเยาวชนระดับตำบล 1 กลุ่ม
- กลุ่มเยาวชนระดับหมู่บ้าน 23 กลุ่ม
- ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข 23 กลุ่ม

ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านร่องเบือ ตำบลห้วยสัก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งสภาพทั่วไปของบ้านร่องเบือมี ดังนี้

สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านร่องเบือ

1. ที่ตั้ง

ชุมชนบ้านร่องเบือตั้งอยู่ในตำบลห้วยสักซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอเมืองเชียงราย มีระยะห่างจากอำเภอ 21 กิโลเมตร

ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 9 บ้านร่องเบือใน หมู่ที่ 12 บ้านร่องเบือนอก และหมู่ที่ 19 บ้านร่องเบือ

2. อาณาเขต

ทิศเหนือ	จด บ้านร่องเค็ด หมู่ที่ 18 ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย
ทิศใต้	จด บ้านจ่าบฮน ต.คอกฮาน อ.เมือง จ.เชียงราย
ทิศตะวันออก	จด บ้านดงป่าเหมี้ยง ต.ห้วยสัก อ.เมือง จ.เชียงราย
ทิศตะวันตก	จด บ้านแม่ฮ้อ อ.พาน จ.เชียงราย

3. ลักษณะภูมิประเทศ

ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและบางส่วนเป็นที่ราบบนเนินภูเขา รวมทั้งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรน้ำที่เหมาะสมกับการทำพืชไร่และการเกษตร

4. ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศเย็นตลอดทั้งปี

5. อาชีพ

ประชากรในชุมชนบ้านร่องเบือมีอาชีพดังต่อไปนี้

- ทำนา
- ทำไร่
- ทำสวน
- เกษตร
- ค้าขาย
- รับจ้างทั่วไป
- ทำธุรกิจส่วนตัว
- รับราชการ

6. ประชากรในชุมชนบ้านร่องเบือ

มีจำนวนประชากรทั้งหมด 3,138 คน จำนวน 623 ครัวเรือน

7. สภาพทางการศึกษา

โรงเรียนบ้านร่องเบือเป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในความรับผิดชอบของสำนักงานการศึกษาสำนักงานการศึกษาประถมศึกษา จังหวัดเชียงราย มีจำนวน 8 ห้องเรียน มีครูทั้งหมด 11 คน นักเรียน 287 คน อัตราเฉลี่ยครูต่อนักเรียน 1 : 21 คน

จากสภาพภูมิศาสตร์ทางกายภาพของชุมชนบ้านร่องเบือ ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพความพร้อมต่อการพัฒนาท้องถิ่นแบบพึ่งตัวเอง จึงทำให้คณะผู้วิจัยได้ทำการวิจัยศึกษากิจกรรมท้องถิ่นระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องเบือ จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีกระบวนการในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการของครู นักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน โดยให้แต่ละฝ่ายประชุมแยกตามกลุ่มต่าง ๆ แล้วคัดแยกข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมทางกาย สิ่งแวดล้อมทางสังคม และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนสรุปเป็นความต้องการของทุกฝ่ายในขั้นตอนนี้

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อต้องการทราบ